

Allochtonen in de rij voor volkstuin

Volkstuinen worden met de ondergang bedreigd. Honderden hectares zijn al verloren gegaan. Hoewel ze veel voordelen bieden. Dat is niet genoeg, zeggen ambtenaren, volkstuinen moeten moderniseren.

door Marion van Eeuwen

De volkstuinders van het Eiland van Brienenoord halen opgelucht adem. Het nieuwe Feyenoordstadion komt niet gedeeltelijk in de rivier te liggen. Het groene eiland in de Nieuwe Maas blijft zo gespaard. De bewoners van het Rotterdamse eiland – waaronder Schotse Hooglanders – kunnen er blijven. In Den Haag hebben volkstuinders minder geluk: hun complex zal worden opgeofferd aan wat de groenste wijk van Nederland moet worden. Het blijft groen, dat weer wel.

Het is al jaren in Nederland zo dat volkstuinen moeten wijken voor nieuwbouw. Tussen 1993 en 2003 is 750 hectare volkstuingebied verloren gegaan, ruim duizend voetbalvelden, en dat proces zet zich voort, maar exacte cijfers kan het ministerie van VROM niet geven. Toch is de positie van volkstuinders verbeterd sinds het Rijk in 2005 heeft bepaald om bij stedenbouw tuincomplexen zo veel mogelijk te ontzien.

Volkstuinen, zo bevestigt ambtelijk onderzoek in Amsterdam en Den Haag, dragen in hoge mate bij aan de gezondheid van hun gebruikers. Het vertoeven in een groene en rustige omgeving en het werken op de tuin hebben een gunstige uitwerking op mensen. En onderzoek van de Landbouwniversiteit van Wageningen concludeert: „Tuinieren werkt sneller stressverminderend dan lezen van een boek.”

Andere gunstige aspecten die onderzoekers noemen zijn: sociale cohesie, zelfredzaamheid, tuinen als plaatsen voor integratie. Maar al dat fraais kan volgens Amsterdam en Den Haag niet verhinderen dat de volkstuincomplexen zullen moeten moderniseren om hun bestaansrecht in de stad te blijven verdienen.

Als huurcontracten na tien jaar aflopen, hebben lokale bestuurders de mogelijkheid om de grond een andere bestemming te geven. Daar de gunstige aspecten van volkstuinen nooit in de opbrengst worden verdisconteerd, worden de tuincomplexen zo wel gedwongen een breder maatschappelijk doel te dienen. Maak er een openbaar wandelpark van of biedt wijkvoorzieningen aan, zeggen ze dan ook in Amsterdam en Den Haag. Speelplekken, crèches, natuuronderwijs of ateliers.

Maar vrijwilligers – en volkstuinders zijn vrijwilligers – hebben geen zin om paden te schoffelen voor ‘vreemden’. Ze verzetten zich. Er zijn tal van juridische of andere obstakels bij het gebruik van de verenigingsgebouwen door derden, zeggen ze tijdens inspraakrondes. En waar blijft de veelgeroemde rust met al die nieuwe activiteiten?

Lange tijd werden de volkstuinverenigingen gedomineerd door autochtone mannen van boven de vijftig. Een jaar of tien geleden kwamen er yuppen, kunstenaars en biologisch tuinierende mensen op de volkstuinten af. Tegenwoordig melden allochtonen zich aan voor een tuin. In negen van de tien gevallen leggen de allochtonen een grote moestuin aan, waarmee zij terugkeren naar de oorsprong van de volkstuin, die als moestuin begon.

In een tv-reportage van Netwerk was vorige zomer te zien hoe Said vriendschap heeft gesloten met Jan en Kees. Een andere allochtone tuinder vertelde dat er in zijn flatgebouw geen enkele Nederlander woont. Die ontmoet hij wel in de volkstuin. Met de burens van de tuin is het makkelijk contact maken. Men wisselt informatie uit over groenten en plantjes, men ruilt stekken of gaat bij elkaar op de koffie.

Maar waar mensen dicht op elkaar zitten, kunnen verschillen in achtergrond ook leiden tot ruzies en misverstanden. Anneke Koning, secretaris van VTV Tuinderslust, vertelt tijdens een wandeling over het complex aan de Overschie Kleiweg in Rotterdam dat ze na een klacht over een rokende schoorsteen op bezoek ging bij een Turkse tuinder. „Met een breed gebaar heette hij mij welkom. Of ik thee wilde. Zijn vrouw keek trots naar de grote ketel die op de houtkachel stond te pruttelen. Op dat moment beseftte ik dat het moeilijk is uit te leggen aan iemand die van het platteland in Turkije komt, dat anderen daar last van hebben. Die man had alles voor elkaar, lekker warm huisje, lekker warm water. Het compromis dat we hebben gevonden is dat het kacheltje alleen aan mag buiten het tuinseizoen. Ik moet er alleen niet aan denken dat iedereen zo'n kacheltje gaat stoken.”

De vele regels die er zijn – en die Nederlandse hebbelijkheid geldt onverminderd voor de tuincomplexen – zijn lastig uit te leggen aan mensen die niet in Nederland zijn opgegroeid, zeggen ze bij verenigingsbesturen. Daar hoopt Mohamed El Wakidi, sinds 2008 voorzitter van VTV Tuinderslust in Rotterdam, „positief” aan bij te dragen. In het clubblad van de vereniging vertelt de Marokkaanse bestuurder begrip te willen kweken voor verschillende culturen en verschillende manieren van tuinieren. „Het werkt niet om, als mensen een regel overtreden, direct met het opgeheven vingertje te gaan staan. Ik geloof in communicatie en overleg”, zegt El Wakidi.

‘De Hoge Weide’ op het nieuwe Tuinenpark Groenewoud in Utrecht is een van de schaarse gemoderniseerde volkstuinten zoals ze zich in ambtelijk Amsterdam en Den Haag zouden wensen. Hier komen ‘werken en recreëren’ samen. En lukt het? Bestuurslid Henk Kroon is geestdriftig over zijn nieuw ingerichte complex. „Alleen de uitwisseling van de tuinders en de kantoor mensen uit de buurt is nog niet echt van de grond gekomen, daar gaan we nog wat aan doen.” Kroon wijt dat vooral aan het feit dat de paden niet verhard zijn en alleen beloopbaar bij droog weer of bij vorst. „Die kantoordames met de hoge hakjes zie ik hier nog niet rondstruinen.”

Kroon onderschrijft het belang van tuinen in de stad. De mensen die zich hier komen inschrijven voor een tuin zijn jong en beslist geen gepensioneerden. Ze komen uit de stad of uit de wijk Leidsche Rijn. Allochtonen zijn er weinig op zijn complex. „Ik weet niet waarom, want we zitten vlakbij de ‘zwarte’ wijk Kanaleneiland.

Niet alleen in Nederland worden de volkstuinten bedreigd als ze niet moderniseren, vertelt Chris Zijdeveld, die namens de landelijke hobbytuinenvereniging AVVN in het bestuur zit van de internationale federatie van volkstuinten. In Duitsland met een kleine 1 miljoen

volkstuinters ziet Zijdeveld het aantal tuinders dalen, ondanks het feit dat daar wetgeving is die volkstuinten beschermt. Op het 35ste congres van Jardins Familiaux, dat vorig jaar augustus in het Poolse Krakow werd gehouden, was het thema 'De toekomst van volkstuinten in Europa'. Juist in Polen, dat net als Duitsland bijna 1 miljoen volkstuinters telt, wilde men de grond teruggeven aan de oorspronkelijke landeigenaren van vóór het communisme. Een petitie met handtekeningen van 614.000 volkstuinters was afdoende om het voorstel af te wijzen, zegt Zijdeveld. In Krakow riep men de Europese Unie op om de volkstuinten te erkennen en te beschermen.

Op het Eiland van Brienenoord kunnen de zaai- en tuinplannen voor het komend seizoen gewoon weer worden uitgevoerd. Volgens de planning zou de eerste voetbalwedstrijd in het nieuwe stadion in 2012 worden gespeeld. De tuinders hopen nu maar dat tijdens de bouw en ook daarna hun volkstuinten 'oases van rust' zullen blijven. Gré de Bel, al dertig jaar voorzitter van VTV Brienenoord, zegt de komst van een nieuw stadion op zichzelf toe te juichen voor Rotterdam-Zuid. Zij is alleen maar half blij met de aangepaste plannen die het eiland zullen sparen. „De Stichting Zuid-Hollands Landschap heeft een wetland gemaakt in het oude bouwdok van de metro, het stikt er van de watervogels. Er groeien inmiddels unieke planten door de werking van eb en vloed. Dat dok staat nergens op de bouwtekeningen en om dat te behouden zullen we de strijd moeten aangaan.”

OVERHEIDSSTEUN

Op aandringen van de Tweede Kamer is voor de 31 grote steden 4 miljoen euro uitgetrokken voor de aanleg van nieuwe complexen of voor het substantieel uitbreiden van bestaande tuinparken.

De vier grote steden krijgen dit begrotingsjaar elk 250.000, de volgende 27 steden elk 100.000 euro.

Het is voor het eerst in de geschiedenis van de volkstuinten dat uit een oogpunt van leefbaarheid het Rijk een zo substantieel bedrag beschikbaar stelt.

WAT KOST EEN TUIN?

De huur van een 'nutstuin' kost tussen de 1 à 2 euro per vierkante meter. De oppervlakte varieert tussen de 50 en 200 m².

Voor een 'verblijfstuin', dat zijn tuinen met een huisje, betaalt de tuinder ook waterschaps- en andere belastingen en zijn er meer kosten voor de gemeenschappelijke voorzieningen. Dan is de jaarprijs tussen de 400 en 700 euro per jaar.

De grond wordt gehuurd, de tuinhuisen gekocht. Huisjes kosten tussen de 1.000 (eenvoudig) tot 12.000 euro voor luxere types, met douche enz. De tuinhuisen worden door een taxatiecommissie gewaardeerd volgens een 'vervangingsformule' om prijsopdrijving tegen te gaan en het zo voor iedereen betaalbaar te houden.

Er zijn in Nederland nog zo'n 250.000 volkstuinten.